

Obywatelski Pakt dla Edukacji

Projekt *Paktu* uzgodniony przez Sieć Organizacji Społecznych dla Edukacji

Jakie są, a jakie powinny być priorytety polskiej edukacji? Jak zorganizować pracę szkół, by skutecznie uczyć i mądrze wychowywać, od czego zależy dalszy rozwój Polski? Jak budować i wspierać kadrę nauczycielską, by stawiać wysokie wymagania, a jednocześnie zapewniać prestiż i satysfakcję?

Projekt *Obywatelskiego Paktu dla Edukacji* powstał z inicjatywy organizacji społecznych, które od lat działają w tym obszarze. Współpracują ze szkołami i przedszkolami, tworzą zasoby edukacyjne, piszą podręczniki i poradniki, szkolą nauczycielki i nauczycieli, wzmacniają kompetencje dyrektorów i dyrektorek, spotykają się z tysiącami uczniów i uczennic oraz prowadzą dla nich projekty edukacyjne.

Jesteśmy przekonani, że zmiana w edukacji jest konieczna. Nie damy jednak rady doprowadzić do niej tylko zapalem organizacji społecznych. Potrzebujemy wspólnej pracy z samorządami lokalnymi, związkami zawodowymi, stowarzyszeniami dyrektorskimi i nauczycielskimi, a także mądrej polityki oraz determinacji władz centralnych.

Nie zgadzamy się na kolejną reformę wypracowaną w zaciszu gabinetów, bez otwartej debaty i konsultacji. Dlatego zapraszamy wszystkie ugrupowania parlamentarne do zapoznania się z proponowanymi w *Pakcie* kierunkami rozwoju szkoły.

Mamy nadzieję, że zarysowana tu wizja może zostać przyjęta przez różne siły polityczne, choć ich programy wyborcze w dziedzinie edukacji z pewnością nie będą jednakowe. Zdajemy sobie sprawę z tych różnic, dlatego nie rozstrzygamy wszystkich problemów, z którymi mierzy się szkoła, ani nie proponujemy zbyt szczegółowych rozwiązań.

Nie przesądzamy na przykład, jak zbalansować lokalny charakter szkoły z krajowymi standardami i wymaganiami edukacyjnymi, jak monitorować jakość pracy szkoły i nauczycieli, jak pogodzić zasadę świeckiego państwa z nauczaniem religii. Pytań jest więcej, a odpowiedzi wymagają namysłu i publicznej debaty, a może nawet testowania kilku rozwiązań równocześnie.

Tym, co nam teraz przyświeca, jest ustalenie wspólnego gruntu: wizji edukacji, z którą zgodzą się różnorodne podmioty za nią odpowiedzialne. O *Pakcie dla Edukacji* myślimy jak o wyzwaniu na kolejną dekadę, nie tylko na najbliższą kadencję parlamentu. Dialog organizacji i władz powinien trwać, a jego nieodłączną częścią muszą być konsultacje z samymi uczniami, ich rodzicami i nauczycielami, bo to oni na co dzień doświadczają skutków wadliwie prowadzonej edukacji.

O potrzebie ponadpartyjnego porozumienia w sprawie polityki oświatowej przekonują od kilku lat nie tylko organizacje społeczne, ale też niektóre partie opozycyjne. Postulują one powołanie niezależnej kolegialnej Komisji Edukacji Narodowej. KEN miałaby odpowiadać za

politykę edukacyjną, w tym podnoszenie jakości pracy szkół (przy zachowaniu ich samodzielności), zapewnienie dostępności edukacji czy zmiany programowe. KEN pozwoliłaby także zachować ciągłość pracy systemu oświaty i uniknąć sytuacji, w których powoływane po kolejnych wyborach rządy dokonują głębokich i nieuzasadnionych badaniami ani diagnozą ingerencji w organizację pracy szkół i treści nauczania. W skład KEN powoływani byliby edukacyjni eksperci i ekspertki proponowani przez stronę społeczną, związki zawodowe, samorządy lokalne i szkoły wyższe. Zasady wyłaniania członków komisji oraz jej kompetencje powinny zostać określone w ramach szerokiego, ponadpartyjnego porozumienia.

Publiczna debata o szkole i powołanie ponadpartyjnej instytucji wymaga czasu. Ale w wielu punktach potrzebne jest szybkie działanie. Obserwujemy przecież odpływ nauczycieli z zawodu, nierównomierne obciążenie szkół (np. wielkie miasta – mniejsze ośrodki), rosnącą „lukę oświatową”, której samorządy nie są i nie będą w stanie pokrywać, oraz niespodziewane wielkie wyzwania, jak zdalna nauka w czasie pandemii czy praca z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy.

Chcielibyśmy przekonać do podpisania *Obywatelskiego Paktu dla Edukacji* innych partnerów społecznych, a także samorządy lokalne. Mamy nadzieję, że jesienią 2022 roku nasz *Pakt* zostanie przyjęty przez prodemokratyczne ugrupowania polityczne i stanie się wspólną płaszczyzną ich programów wyborczych oraz fundamentem polityki edukacyjnej przyszłych rządów. Naszym wspólnym celem jest też podniesienie rangi edukacji w polskiej polityce i debacie publicznej.

Obywatelski Pakt dla Edukacji: 10 obszarów kluczowych dla lepszej szkoły

1. Samodzielność szkoły zamiast centralnego sterowania

Mniej biurokracji, więcej decyzji w rękach dyrekcji, nauczycieli i nauczycielek. Budowanie takich zespołów nauczycielskich, które wypracowują modele działania szkoły z uwzględnieniem potrzeb swoich uczniów i społeczności lokalnej. Przebudowa systemu nadzoru pedagogicznego – więcej doradztwa i wsparcia, mniej arbitralnej kontroli.

2. Szkoła dobrze i racjonalnie finansowana

Wzrost i urealnienie nakładów budżetowych na edukację szkolną i przedszkolną. Zmniejszenie „luki oświatowej”: finansowanie z budżetu centralnego, które pokrywa koszty wynagrodzeń. Wprowadzenie radykalnej podwyżki nauczycielskich płac oraz mechanizmu gwarantującego ich regularny wzrost.

3. Szkoła profesjonalnych i dowartościowanych nauczycielek i nauczycieli

Dowartościowanie i docenienie kadry nauczycielskiej. Systemowe wspieranie rozwoju profesjonalnego. Stałe doskonalenie w ramach zespołów i sieci nauczycielskich. Włączenie do programów kształcenia autentycznych praktyk w szkołach. Mentoring dla młodych nauczycielek i nauczycieli, superwizja dla doświadczonych.

4. Szkoła na miarę XXI, a nie XIX wieku

Ograniczenie tradycyjnych metod nauczania na rzecz sposobów pracy, które autentycznie angażują młodych ludzi. Takich, które budzą pasję, zachęcają do stawiania pytań, badania i robienia rzeczy ważnych dla siebie i użytecznych dla świata. Mądre korzystanie z nowych mediów i technologii, także w pracy zespołowej.

5. Szkoła kompetencji kluczowych, a nie szczegółowych wiadomości

Pilne „odchudzenie” podstaw programowych, a docelowo zmiana paradygmatu. Zamiast nacisku na szczegółowe wiadomości – kształcenie kompetencji kluczowych, w tym pracy zespołowej, rozwiązywania problemów, krytycznego i twórczego myślenia.

6. Szkoła równych szans i równego traktowania

Wsparcie dla dzieci z trudnościami i ze specjalnymi potrzebami. Przeciwdziałanie selekcji oraz segregacji uczennic i uczniów. Edukacja bez rankingów – każda szkoła ma coś do zaoferowania. Dofinansowanie placówek na terenach wiejskich. Szacunek dla różnorodności oraz profilaktyka dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami.

7. Szkoła wsparcia i współpracy, a nie rywalizacji

Szkoła jako przyjazne miejsce z dobrym klimatem do nauki. Dbanie o relacje i więzi w triadzie: nauczyciele–uczniowie–rodzice. Wsparcie edukacyjne i psychospołeczne dzieci we współpracy z rodzicami. Ograniczenie rywalizacji i nacisku na indywidualne sukcesy (i porażki). Praca zespołowa na co dzień.

8. Szkoła demokracji i zaangażowania

Rozwijanie kultury demokratycznej i samorządności uczniowskiej. Edukacja obywatelska na co dzień, z naciskiem na zaangażowanie w życie szkoły i lokalnej wspólnoty. Współpraca z organizacjami społecznymi – korzystanie z ich wsparcia i zasobów.

9. Szkoła społeczności lokalnej, a nie ministerstwa oświaty

Szkoła samorządowa otwarta na lokalną wspólnotę i wzmacniająca ją. Jednostki samorządowe jako zaangażowany organizator oświaty. Udział mieszkańców w konsultowaniu i tworzeniu wizji rozwoju edukacji. Korzystanie z zasobów społeczności w codziennej pracy szkoły.

10. Szkoła pluralizmu

Dialog światopoglądowy, a nie monolog. Debaty i rozmowy o wartościach i wizjach świata – z przestrzenią na różnice zdań i kontrowersje. Szkoła z edukacją polityczną, ale bez indoktrynacji i partyjnych ideologii. Niezależność programowa i dydaktyczna, także od władz lokalnych.

Warszawa, styczeń 2023 r.

Inicjatorzy i sygnatariusze *Obywatelskiego Paktu dla Edukacji*

1. Akcja Demokracja
2. Amnesty International Polska
3. Centrum Cyfrowe
4. Centrum Inicjatyw Międzykulturowych Horyzonty
5. Edukacja w Działaniu
6. Edukacyjna Fundacja im. Romana Czerneckiego
7. Fundacja Aktywności Lokalnej
8. Fundacja Autonomia
9. Fundacja Batorego
10. Fundacja Bezpieczne Gniazdo – Safe Nest
11. Fundacja Bęc Zmiana
12. Fundacja Civis Polonus
13. Fundacja CultureLab
14. Fundacja Dobrej Edukacji
15. Fundacja EduTank Edison
16. Fundacja Geko
17. Fundacja Geremka
18. Fundacja Idealna Gmina
19. Fundacja Instytut Polityk Publicznych
20. Fundacja Ja, Nauczyciel
21. Fundacja Kaszubskie Słoneczniki
22. Fundacja na rzecz Praw Ucznia
23. Fundacja Obywatelska w Gniewie
24. Fundacja Pole Dialogu
25. Fundacja Polskie Forum Migracyjne
26. Fundacja Przestrzeń dla Edukacji
27. Fundacja Rodzice Mają Głos
28. Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego
29. Fundacja Stocznia
30. Fundacja Szkoła z Klasą
31. Fundacja Wolność od Religii
32. Fundacja WWF Polska
33. Inicjatywa obywatelska „Chcemy całego życia!”
34. Instytut Spraw Publicznych
35. Kampania Przeciw Homofobii
36. Kogutorium
37. Komitet Dialogu Społecznego KIG (Zespół ds. Dialogu w Edukacji)
38. Komitet Obrony Demokracji
39. NIE dla chaosu w szkole
40. Obywatele dla Edukacji
41. Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych
42. Organizacja Alliance4Europe
43. Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”
44. Polska Fundacja im. Roberta Schumana
45. Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka
46. Protest z Wykrzyknikiem
47. Rodzice dla Klimatu
48. Sieć Obywatelska Watchdog Polska
49. Społeczne Towarzystwo Oświatowe
50. Stowarzyszenie „Nigdy Więcej”
51. Stowarzyszenie Do!Pamina Lab
52. Stowarzyszenie Moc Radości w Jodłówce
53. Stowarzyszenie na Rzecz Ziemi Podlaskiej „Drumla”
54. Stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita
55. Stowarzyszenie Polskie Babcie
56. Stowarzyszenie Radomianie dla Demokracji
57. Stowarzyszenie Ruch Pedagogów Społecznie Zaangażowanych
58. Stowarzyszenie Umarłych Statutów
59. Stowarzyszenie Wiosna bez Barier
60. Stowarzyszenie WitaLis
61. Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
62. Związek Stowarzyszeń Kongres Ruchów Miejskich

Obywatelski Pakt dla Edukacji popierają

Organizacje nauczycielskie

1. Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska
2. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty
3. Związek Nauczycielstwa Polskiego

Organizacje samorządowe

1. Stowarzyszenie „Samorządy dla Polski”
2. Unia Metropolii Polskich
3. Związek Miast Polskich
4. Związek Powiatów Polskich